

Скарлупіна Ю.А.

РОЛЬ ВИКЛАДАЧА ДІЛОВОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ПРОЦЕСІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

***Анотація:** метою навчання діловій іноземній мові у немовному вузі є формування у студентів професійно орієнтованої міжкультурної комунікативної компетенції. Для досягнення даної мети викладач має використовувати новітні методи навчання, що поєднують комунікативні та пізнавальні цілі.*

Ключові слова: іноземна мова з професійною метою, інноваційні методи, мотивація, соціокультурні навички, багатонаціональне суспільство, інформаційні технології, самооцінка, потреби студентів, міжнародні освітні стандарти

Скарлупіна Ю.А.

РОЛЬ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ ДЕЛОВОГО ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА В ПРОЦЕССЕ ВНЕДРЕНИЯ ЕВРОПЕЙСКИХ СТАНДАРТОВ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

***Аннотация:** целью обучения деловому иностранному языку в неязыковом вузе является формирование у студентов профессионально ориентированной межкультурной коммуникативной компетенции. Для достижения данной цели преподаватель должен использовать инновационные методы обучения, объединяющие коммуникативные и познавательные цели.*

Ключевые слова: иностранный язык с профессиональной целью, инновационные методы, мотивация, социокультурные навыки, многонациональное общество, информационные технологии, самооценка, потребности студентов, международные стандарты образования.

**THE ROLE OF A FOREIGN BUSINESS LANGUAGE TEACHER
IN ESTABLISHING THE EUROPEAN HIGHER EDUCATION
STANDARDS**

Summary: the objective of a foreign business language teaching is forming the students' profession-aimed intercultural communicative competence. In order to reach this goal the teacher must use innovative methods combining communicative and cognitive aim.

Key words: f foreign language with professional purpose, innovative methods, motivation, sociocultural skills, multinational society, information technologies, self-evaluation, students' needs, international standards of education

Знання іноземної мови є невід'ємною складовою частиною професійної підготовки спеціаліста і однією з передумов його подальшої успішної трудової діяльності. Для цього необхідно навчати мові не як знаковій системі з певним набором типових фраз, а навчати спілкуванню іноземною мовою в професійно значущих ситуаціях. Отже, завданнями сучасного викладача ділової англійської мови є розвиток професійно-спрямованих комунікативних навичок майбутніх спеціалістів і тим самим сприяння підготовці випускників до їх майбутньої професійної діяльності із застосуванням знань англійської мови.

Зв'язок даної статті з науковими та практичними завданнями полягає в тому, що вища освіта потребує вдосконалення в напрямі відповідності сучасним тенденціям підготовки успішної особистості.

Актуальність дослідження обумовлена необхідністю інтенсифікації навчального процесу (розробки активних методів навчання професійно-орієнтованому спілкуванню іноземною мовою і вирішення задач виховання в процесі навчання), що пояснюється високими вимогами до володіння іноземною мовою як засобом професійного спілкування.

Метою статті є розкриття ролі викладача в процесі підготовки майбутнього фахівця.

Завдання даної статті полягає у виявленні факторів та умов, що забезпечують підготовку до майбутньої самореалізації студентів та побудови цілісної системи взаємодії суб'єктів навчально-виховного процесу.

В сучасних умовах особливостями викладання ділової іноземної мови в немовному вузі є:

- Обмежена програмою кількість часів, які відводяться на вивчення іноземної мови, і в той же час досить високі вимоги до володіння іноземною мовою по закінченню курсу.
- Наявність у вступників до вузу різних рівнів мовної підготовки.
- Професійно-орієнтоване навчання іноземній мові майбутніх спеціалістів.
- Пріоритет усно-мовленнєвого спілкування в процесі навчання іноземній мові.

Основним засобом людського спілкування є мова, а в багатомовному просторі – декілька мов. Ось чому вивчення іноземних мов набуває особливого статусу в нашій країні.

Формується характерна тенденція до посилення комунікативної спрямованості навчального процесу, його наближення до реального процесу спілкування. Отже, методичним змістом сучасного заняття з ділової іноземної мови має бути комунікативність.

У процесі навчання за комунікативним методом учні набувають комунікативної компетенції – здатності користуватись мовою залежно від конкретної ситуації. Вони навчаються комунікації у процесі самої комунікації.

Для досягнення комунікативної компетенції – комунікативних вмінь, сформованих на основі мовних знань, навичок і вмінь – викладач іноземної мови використовує новітні методи навчання, що поєднують комунікативні та пізнавальні цілі. Інноваційні методи навчання іноземних мов, які базуються на гуманістичному підході, спрямовані на розвиток і самовдосконалення особистості, на розкриття її резервних можливостей і творчого потенціалу, створюють передумови для ефективного поліпшення навчального процесу у вищих навчальних закладах.

Слід зазначити, що комунікації як вид діяльності людини – це фактор соціалізації, перетворення людини в розумну, соціальну істоту, члена суспільства. Роль комунікації в бізнесі також знаменна. Сучасний бізнес – це складна індустрія, колективний характер праці, управління величезними ресурсами, тому комунікації розглядаються як засіб співпраці, забезпечення досягнення цілей робітників, організації та суспільства взагалі. Звідси витікає і важливість соціальної спрямованості бізнесу, дотримання норм і правил, гармонії його стосунків із суспільством через знаходження спільної мови. На заняттях з ділової англійської мови, розкриття фактору досягнення успіху в бізнес-структурах через ефективне спілкування, ораторські та письмові здібності на всіх його рівнях є мотивуючим імпульсом для студентів вивчати мову наполегливо, уявляючи себе в майбутньому в ролі керівника, менеджера, ефективного робітника компанії.

Практичною метою навчання іноземної мови у немовному вузі є формування у студентів професійно орієнтованої міжкультурної комунікативної компетенції. Професійно орієнтована міжкультурна комунікативна компетенція – це мотиви, інтереси, знання, навички та вміння, які забезпечують людині спілкування іноземною мовою в приватній, суспільній, професійній та освітній сферах у багатонаціональному суспільстві, а також спілкування в контексті окремої культури невербальними (схеми, графіки, формули) та паралінгвістичними (жести, міміка) засобами. Ця компетенція містить у собі такі основні компоненти володіння іноземною мовою:

- іншомовну комунікативну компетенцію (навички та вміння аудіювання, говоріння, читання й письма в межах як повсякденних, такі в професійно зорієнтованих ситуацій);
- соціокультурну компетенцію (вміння і готовність ураховувати культурні особливості країни та вербальну і невербальну поведінку носіїв мови);
- фахову компетенцію (фахові знання, навички і досвід, розуміння специфічної фахової термінології та міжпредметних зв'язків, а також уміння цілеспрямовано вирішувати професійні завдання);
- навчальну компетенцію (здатність й уміння співпрацювати в процесі навчання з викладачем та іншими студентами, виконувати різноманітні навчальні завдання, творчо використовувати здобуті знання);
- методичну компетенцію (навички і вміння оволодівати навчальними та комунікативними стратегіями при вирішенні професійних завдань, а також переносити як нові знання, так і стратегії їх здобуття на інші сфери діяльності).

Усі ці компоненти системно взаємопов'язані, а їх комплексна реалізація є умовою ефективного функціонування діяльнісної компетенції майбутнього спеціаліста.

Соціальний смисл спілкування полягає в тому, що воно виступає засобом передачі предметного змісту, передача якого в процесі спілкування здійснюється співрозмовниками в певній сфері діяльності й реалізується в конкретних комунікативних ситуаціях. У певній комунікативній ситуації у мовця виникає мотив висловлювання й, відповідно, комунікативний намір. У такий спосіб конкретизація мети висловлювання в межах певної мовленнєвої ситуації здійснюється за допомогою комунікативних намірів (контакту, інформування, регулювання й оцінки). Отже, комунікативний намір детермінує роль мовця як учасника спілкування та конкретну мету його висловлювання.

Невід'ємним складником змісту навчання студентів іншомовного діалогічного мовлення є соціокультурні знання, навички й уміння. Саме вони уможливають орієнтацію студентів-митників у соціокультурних маркерах автентичного мовного середовища та прогнозування можливих соціокультурних перешкод й умов міжкультурного спілкування, способів їх подолання.

Соціокультурні знання студентів у діалогічному мовленні передбачають їхню обізнаність із соціокультурними умовностями, які впливають на адекватну реалізацію комунікативних намірів спілкування, та з соціокультурними умовностями в трактуванні ввічливості. Відповідно, для ефективного контакту із іншомовними співрозмовниками студентам необхідно набути знань про мовні засоби й мовленнєві прийоми для досягнення поставленої мети спілкування та формули ввічливого етикету (звертання, привітання, прощання, вступ до розмови тощо), порядок їх використання й сфери спілкування.

Соціокультурні навички й уміння передбачають здатність студента використовувати набуті соціокультурні знання відповідно до ситуації спілкування. Розрізняють практичні та інтеркультурні навички й уміння.

Аналіз досліджень і публікацій. Як зазначають європейські дослідники, в наш час як ніколи важливим є модернізація та запровадження інноваційних методик навчання іноземним мовам.

Причиною є значні соціокультурні, соціоекономічні і технологічні зміни, що відбуваються в усьому світі і призводять до змін у поведінці людей, необхідність адаптуватися до цих змін. До речі, крім глобальних перетворень у людському суспільстві, європейські дослідники звертають увагу і на зростаючу неоднорідність (етнічну, соціальну, культурну тощо) груп осіб, які вивчають ту чи іншу іноземну мову з метою професійного спілкування. Неоднорідною є і базова підготовка з іноземної мови, що вимагає не тільки індивідуального підходу, але і урізноманітнення засобів навчання з огляду на потреби часу.

Все це ставить нові задачі перед викладачами іноземних мов, зокрема, у немовному вузі, де вивчається саме іноземна мова професійного спрямування. Викладач має адаптувати засоби навчання не тільки до потреб студентів, але і до сучасного рівня розвитку технічного процесу. Так, французькі дослідники великого значення надають використанню інформаційних технологій при викладанні французької мови як іноземної (більше того, невикористання цих технологій вважається практично неможливим, адже призводить до шаблонності і трафаретності викладання). Але запровадження технологій має бути логічним і методологічно виправданим, в іншому випадку воно може стати рутинним, і, відповідно, привести до зникнення мотивації.

В той же час, наприклад, А. Бруте вважає за потрібне нагадати, що запровадження інновацій не обов'язково означає повне перетворення. На його думку, інновація завжди має спиратись на певні традиції, досвід. Отже, йдеться не стільки про винайдення абсолютно нового шляху, скільки про вміння прислухатися до вимог часу, що допомагає модернізувати процес навчання. Це передбачає центральну роль студента, участь якого в запропонованій діяльності є мотивованою і ефективну співпрацю, в ході якої відбувається постійна самооцінка відповідної діяльності. Для досягнення цієї мети викладач повинен урізноманітнювати форми аудиторної роботи, переходячи від індивідуальної роботи до роботи в мікрогрупах. Він має також варіювати якомога частіше завдання і засоби (підручники, друковані і аудіовізуальні автентичні матеріали тощо). Крім того, зміст навчання має бути актуальним, відповідати реаліям сучасного світу. З цією метою необхідно стимулювати контакти з культурою країни, мова якої вивчається. Студенти можуть розробляти індивідуальні або групові проекти, які наближають навчальні завдання до ситуацій реального спілкування. До речі, в цьому випадку під час дискусії студенти часто хочуть знати тільки одне правильне рішення, що не типово для реального життя. Тому роль викладача стає надзвичайно важливою. Саме викладач направляє дискусію в напрямку досягнення рішення з мінімальними втручаннями. Його роль можна порівняти з каталізатором аналітичного процесу. Саме викладач заохочує студентів до дискусії та вдоволення своєї точки зору. Відбір матеріалу відіграє важливу роль.

В багатьох сучасних дослідженнях підкреслюється той факт, що успішний вибір педагогічного підходу великою мірою залежить від ролі кожної з сторін (викладач/студент). Слід зазначити, що роль викладача є скоріше експертний супровід діяльності студента, ніж лише демонстрація експертної оцінки (*un accompagnement expert plutôt qu'une démonstration d'expertise*). Як зазначає І. Луазо, роль викладача змінюється залежно від рівня лінгвістичної підготовки студентів (чим вище рівень тим ширшим може бути вибір методик). Цей же рівень обумовлює і розробку додаткових матеріалів, адаптацію ритму навчального процесу. Він також приділяє увагу необхідності урізноманітнення навчальних матеріалів, на противагу одному підручнику (це, до речі не завжди можливо, адже підручник, зазвичай орієнтований на широкий загал, а не на програму конкретного навчального закладу).

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок про те, що інновація повинна стосуватися аспектів як технічних і технологічних, так і організаційних, методологічних, педагогічних і дидактичних.

Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти дозволяють розглядати нову концепцію вивчення іноземної мови, яка передбачає розвиток особистості протягом всього життя, критичне мислення, автономність навчання, відкритість до сприйняття інших культур.

Інтеграція України до світового співтовариства змінила вимоги ринку праці до фахівців різних галузей, професіоналізм яких залежить від рівня сформованості їхньої професійної іншомовної комунікативної компетенції та готовності до професійно-ділового спілкування з представниками інших культур. Болонський процес передбачає сформованість у студентів базових компетенцій з урахуванням міжнародних освітніх стандартів.

За умов розвитку міжнародної співпраці проблема формування професійної іншомовної комунікативної компетенції у студентів немовних вищих навчальних закладів набуває особливої значущості. Зокрема, актуалізується проблема ключових загальних і спеціальних професійних компетенцій, які забезпечують адаптацію й самовизначення студентів немовних спеціальностей в умовах інформаційно-комунікаційного простору, здатність до безперервної освіти й саморозвитку.

Складником цих компетенцій є професійно орієнтоване навчання іноземної мови, що забезпечує становлення й розвиток вторинної мовної особистості студента з високим рівнем професійної компетенції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Brouté A. La modernisation de l'enseignement-apprentissage des competences de production orale en FLE ne peut plus attendre / Brouté A. - Synergies Espagne № 2- 2009 - pp. 213-221
2. Cadre européen commun de référence pour les langues/ Didier – 2000
3. 2e Forum des centres du FLE. La dynamique du Cadre européen commun de référence pour les langues. Compte rendu. / <http://www.fle.fr/label/index.html>
4. Доможирова Мария Анатольевна. Деловая игра в обучении профессионально-ориентированному общению на иностранном языке студентов неязыковых вузов : Дис. канд. пед. наук / <http://www.lib.ua-ru.net/disser/ru/code-13.00.08.html>
5. Метьолкіна О. Зміст професійно орієнтованого навчання англomовного діалогічного мовлення майбутніх митників / Метьолкіна О. - http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/NiO/2010_7/3_rozdil/Metyolk.htm